

SPOLEČNÉ STANOVISKO

Komise pro životní prostředí AV ČR a Společnosti pro trvale udržitelný život ze semináře věnovaného publikaci *Jiné klima – jiný les* k současné situaci v lesích a lesnictví

Současná a dlouhodobě kritická situace českého lesního hospodářství je výsledkem souběhu změny klimatu a dosavadního nevhodného způsobu hospodaření, zejména státního podniku Lesy ČR a řady dalších subjektů spravujících lesy. Řešení vzniklé situace je plně v rukou vedení českého lesnického sektoru a spočívá v adaptaci způsobu hospodaření na změněné klimatické podmínky. Komise pro životní prostředí AV ČR (dále jen „Komise“) se v minulých letech zabývala touto problematikou opakovaně,¹ podobně jako Společnost pro trvale udržitelný život (dále jen „STUŽ“)². Jejich výzvy ke změně přístupů zůstaly ale ze strany vedení lesnického sektoru většinou nevyslyšeny.

Programové prohlášení vlády ČR vytváří prostor pro změnu přístupů k nakládání s lesem v nových klimatických i společenských podmínkách. V prohlášení se jasně uvádí:

Lesy jsou naše národní dědictví, ne továrny na dřevo. Zajistíme transparentní hospodaření státních lesů a jejich obchodní politiky s důrazem na ochranu lesa a rozvoj lokálních zpracovatelských kapacit. (...) Podpoříme vlastní výrobní kapacity pro realizaci běžných těžebních a pěstebních prací... (...) ...ve státních lesích zásadně upřednostníme v rámci jejich hospodaření mimoprodukční funkce lesa.

Komise projednala za široké účasti zástupců různých složek a odvětví z celého sektoru problematiku českého lesního hospodářství na společném semináři se STUŽ dne 29. 3. 2022. Podkladem pro jednání byla mj. publikace *Jiné klima – jiný les*³, na které Komise ocenila, že v celém svém rozsahu řeší otázku koncepčních přístupů k hospodaření v lesích. Na základě široké diskuse vydávají Komise a STUŽ toto stanovisko určené pro vládu, příslušná ministerstva, správní a výkonné složky sektoru lesního hospodářství a navazujících složek.

Hlavním úkolem současného vedení ministerstva zemědělství a lesnického sektoru je ve smyslu programového prohlášení vlády definovat novou lesnickou politiku a zpracovat novou koncepci činnosti státního podniku Lesy ČR. S ohledem na dosavadní nedostatky řešení je žádoucí, aby koncepce byla zpracována transparentním způsobem a za účasti povolaných odborníků, akademiků a veřejnosti. Les je věcí širokého veřejného zájmu.

Chceme-li se dobrat stabilního lesa budoucnosti, je třeba současné technokratické způsoby nakládání s lesem omezit ve prospěch těch postupů hospodaření, které jsou bližší přírodě. Aby se tak mohlo stát, je nezbytné přijmout řadu rozhodnutí, která současnou koncepci hospodaření změní. Jde zejména o tyto oblasti činnosti:

¹ Podrobněji viz stanoviska Komise zejména k seminářům *Lesy a klimatická změna – jak převzít zodpovědnost* (20. 10. 2016), *Poslanecké sněmovny PČR na téma těžby a certifikace lesů* (28. 8. 2017), *Les jako součást krajiny a zdroj poznání* (31. 10. 2017), k *připravované novele lesního zákona* (3. 6. 2019) a k *Návrhu plánu obnovy* (9. 10. 2020) dostupná na avcr.cz/cs/o-nas/struktura/akademicka-rada-av-cr/pomocne-organy-akademicke-rady-av-cr.

² Viz *Budoucnost českých lesů aneb Jak dále v obhospodařování i ochraně našich lesů?* z 2. 1. 2018.

³ Fanta, Josef, Petřík, Petr (eds.): *Jiné klima – jiný les*. Praha: Academia, 2021, 210 s., ISBN 978-80-200-3300-0.

- Je nutné nově promyslet a zpracovat cíle české lesnické politiky. Cílem hospodaření nemůže dále být pouhý ekonomický profit, ale především stabilita lesa a trvalé poskytování jeho ekosystémových služeb. Výkon hospodaření proto musí být postaven na vyrovnaném vztahu tří základních funkcí lesa jako nenahraditelné složky kulturní krajiny: funkce přírodní (zejm. klimatické, biodiverzita, retence a akumulace vody, vázání uhlíku v půdě), užitkové (např. produkce dřeva) a sociálně-kulturní (nabídka zaměstnání, vzdělání, rekreace aj.).
- U státních lesů bude třeba se vrátit k výkonu hospodaření ve vlastní režii a najít jeho rovnováhu s modelem činnosti na zakázku. Vedle kvality práce je totiž neméně důležitá i nabídka pracovní příležitosti na venkově a obnovení důvěry venkovské společnosti ve státní podnik, který obhospodařuje přibližně polovinu rozlohy lesů v této zemi. Jakákoli transformace českého lesnictví musí respektovat principy tržního hospodářství.
- Tato opatření si nepochybně vyžádají změny v organizační struktuře výkonných složek u státního podniku Lesy ČR jako nejdůležitějšího provozovatele lesního hospodářství v zemi.
- Změna klimatu doprovází změnu přírodních podmínek pro další existenci a fungování lesa. V proměnlivých podmínkách české krajiny se změna klimatu projeví v jednotlivých oblastech různým způsobem. Tato různorodost se musí prosadit i v rozdílných přístupech k hospodaření v jednotlivých lesních oblastech.
- Bude třeba změnit hospodářskou úpravu lesa a lesnické plánování. Model lesa věkových tříd většinou již nevyhovuje současnému víceúčelovému pojetí lesa a jeho trvalé udržitelnosti. Trvalá udržitelnost neznamená „vykácím – vysázím“. Novou cestou hospodářského plánování je provozní inventarizace zaměřená na typ vývoje lesa.
- Samozřejmostí bude zodpovědně promyslet další využití a zpracování dřeva jako obnovitelné suroviny na národní úrovni ve srovnání s jeho vývozem bez jakékoli přidané hodnoty do zahraničí. Dosavadní pozice Česka jako vývozce dřeva v Evropě rozhodně není tím nejlepším řešením.
- Jak uvádí výše zmíněné vládní prohlášení, bude třeba vyřešit vztahy mezi sektory lesnictví a ochrany přírody. Úpravy ale vyžadují i vztahy uvnitř lesnického sektoru (státní, obecní, soukromé lesy).
- Zcela nezbytné je konsenzuální vyřešení vztahů lesnictví a myslivosti tak, aby bylo možné aplikovat přirozenější přístupy k pěstování lesa.
- Všechna tato nově koncipovaná opatření bude třeba promítnout do úprav lesního zákona a navazující lesnické legislativy.
- Rozhodování ve výše uvedených činnostech se musí opírat o kvalitní oborové a vědecké informace. V tomto směru musí hrát mimořádně důležitou roli ekologicky zaměřený lesnický výzkum a jeho spolupráce s akademickými pracovišti (zejména v oblastech biodiverzity, půdy, vody, mikroklimatu, ale i ekonomie, ochrany lesa apod.). Tuto spolupráci je třeba podpořit.

Zajištění trvalé udržitelnosti lesa a poskytování ekosystémových služeb pro potřeby společnosti je pro státní lesy prvořadou náplní jejich činnosti. Pro tento úkol se musí vytvořit předpoklady na všech úrovních. Pro ostatní majitele a správce lesů by výkon správy a hospodaření ve státních lesích měl být příkladem. Dobré příklady řešení jak dílčích, tak i koncepčních problémů lesnického sektoru jsou nejen v Evropě, ale už i u nás k dispozici. Jen se musí využít.